

ધોરણ : ૭

ગુજરાતી

પાઠ - ૩

પરીક્ષા

અભ્યાસ / સ્વાધ્યાય

અભ્યાસ

1. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો ઉત્તર શોધીને તેનો ક્રમ-અક્ષર
પ્રશ્ન સામેના માં લખો.

(૧) અહીં પાઠમાં વિદ્યાર્થિકારી એટલે...

(ક) શિક્ષણના અધિકારી

(ખ) વિદ્યાના અધિકારી

(ગ) પંડિત

(ધ) સરકારી અધિકારી

(૨) અહીં પાઠમાં 'તે સૂરજની ગતિ શાળા તરફ વધતી જતી હતી' એટલે..

(૩) સૂરજ શાળા તરફ જતો હતો.

(૪) શાળાનો સમય થતો જતો હતો.

(૫) સૂરજ શાળાએ જવા દોડતો હતો.

(૬) સૂરજ ભણવામાં હોશિયાર થતો જતો હતો.

(૩) “પેપર લઈને મંડી પડવો” આ વાક્ય પરથી મહાદેવ કિશે
તમે શું કિયારો છો ?

(ક) ગાખા મારવા લાગ્યો.

(ખ) કોઈકનામાંથી જોઈને લખવા જ લાગ્યો.

(ગ) તેને ઘણું આવડતું હશે.

(ધ) ચોપડીમાંથી જોઈને લખવા લાગ્યો.

(4) 'પરીક્ષા' વાતીના લેખકનું નામ જણાવો.

(૫) પ્રવીણ દર્જી

(૬) પંજાલાલ પટેલ

(૭) ધૂમકેતુ

(૮) કાકા કાલેલકર

2. નીચેના પ્રશ્નોના એક-એક વાક્યમાં ઉત્તર આપો.

(1) શાળાએ જતા છોકરાઓ શાળા વિશે વાત કરતા જતા હતા ?

➤ શાળાએ જતા છોકરાઓ પરીક્ષા વિશે, શિષ્યવૃત્તિ વિશે તેમજ પહેલો નંબર લાવવા વિશે વાત કરતા જતા હતા.

(2) પરીક્ષામાં પાસ થવા વિશે મહાદેવને શો વિશ્વાસ હતો ?

➤ પરીક્ષામાં પાસ થવા વિશે મહાદેવને વિશ્વાસ હતો કે પોતે પ્રથમ નંબરે આવશે તેમજ તેને પંદર રૂપિયા માસિક શિષ્યવૃત્તિ મળશે.

(3) મહાદેવ અને તેના મિત્રો શું જોઈ અટકી ગયા ?

➤ મહાદેવ અને તેના મિત્રો ઘેતરમાં લચી રહેલા ઘઉંના
મોલમાં ગાયને ચરતી જોઈને અટકી ગયા.

(4) ઇન્સ્પેક્ટરને મહાદેવની આંખમાં શું દેખાયું ?

➤ ઇન્સ્પેક્ટરને મહાદેવની આંખમાં આંસુની જગ્યાએ
માનવતાની સરવાણી વહેતી દેખાઈ.

3. નીચેના પ્રશ્નોના ત્રણ-ચાર વાક્યોમાં ઉત્તર આપો.

(1) મહાદેવે નારજુકાકા તથા ખુશાલમાના એતરમાંથી શું વિચારીને ગાયને હંકી કાઢી ?

➤ નારજુકાકા ખૂબ ગરીબ હતા અને આ એતર જ એમનો એક માત્ર આધાર હતો. ખુશાલમાને હળ હંકનાર કોઈ નહોતું, બીજાનું હળ માગી લાવીને તેમણે એતર વવરાવ્યું હતું. ગાય એમનાં એતરોનો પાક ખાઈ જય તો એમને ખૂબ નુકસાન થાય તેમ હતું. એવો વિચાર કરીને મહાદેવે એમના એતરમાંથી ગાયને હંકી કાઢી.

(2) “ધઉં-ચણાના મોલ ઉપર સૂર્ય સોનું છાંટવા લાગ્યો.” વાક્યનો અર્થ સ્પષ્ટ કરો.

➤ ધઉં-ચણાનો મોલ તૈયાર થવાના સમયે તે સોનેરી બની જાય છે.
ઉગતા સૂર્યનાં કિરણો પણ સોનેરી હોય છે, એટલે સૂર્ય ઉગતાં એનાં
સોનેરી કિરણો ધઉં-ચણાના મોલ પર પડે છે તેથી આખું ઘેતર
સોનેરી બની ચમકી ઉઠે છે. જાણે ખુદ સૂર્ય ઘેતર પર સોનું છાંટી
રહ્યો હોય ! આમ, મોલ ઉપર સૂર્ય સોનું છાંટતો હોય તેવું દશ્ય ઉલ્લં
થાય છે.

(3) ગાય કોની-કોના ઘેતરમાંથી પસાર થઈ ?

➤ ગાય સૌથી પહેલાં મહાદેવનાં માસીના ઘેતરમાં પેઢી. પણ કાકના ઘેતરમાં, નારજુકાકના ઘેતરમાં, શંકાના ઘેતરમાં, મહાદેવના પોતાના ઘેતરમાં અને છલ્લે ખુશાલમાના ઘેતરમાંથી પસાર થઈ.

(4) ઇન્સ્પેક્ટરે મોડા પડેલા મહાદેવને શા માટે પરીક્ષામાં બેસવા દીધો ?

➤ મહાદેવ ખેતરમાં ભેલાણ કરીને ઘઉંના મોલનો કાપલો કાઢી નાખતી ગાયને હાંકી કાઢવા ગયો, તેથી તે પરીક્ષામાં મોડો પડ્યો હતો, પણ ઇમાનદારીની પરીક્ષામાં તે પાસ થયો હતો. મહાદેવની આંખોમાં વધી રહેલી માનવતાની સરવાણી જોઈને ઇન્સ્પેક્ટરે તેને પરીક્ષામાં બેસવા દીધો.

સ્વાધ્યાય

1. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો.

(1) તમે પરીક્ષા આપવા જઈ રહ્યા છો અને રસ્તા ઉપર અક્સમાતથી ઘાયલ થયેલ કોઈ વ્યક્તિને જુઓ તો તમે શું કરશો ?

> હું પરીક્ષા આપવા જતો હોઉં ને રસ્તા ઉપર અક્સમાતથી ઘાયલ થયેલ કોઈ વ્યક્તિને જોઉં તો એને પહેલાં તો સલામત જગ્યાએ લઈ જઉં. મદદ માટે બીજા લોકોને બોલાવું. તાત્કાલિક સારવાર મળે તે માટે 108 એબ્યુલન્સને બોલાવું. એની પાસેથી એના ઘરનો નંબર મળે, તો એનાં ઘરના માણસને ઘટનાસ્થળે બોલાવું.

(2) ઇન્સ્પેક્ટરે મહાદેવની માનવતા સમજુ મોડો હોવા છતાં એને
પરીક્ષામાં બેસવા દીધો પરંતુ ઇન્સ્પેક્ટરે આ બાબત ન સમજુને
પરીક્ષામાં બેસવા ન દીધો હોત તો શું થાત ? તમને પણ
મહાદેવનો નિર્ણય સાચો લાગે છે ? શા માટે ?

►મહાદેવ મોડો પડ્યો હતો, છતાં માનવતા ખાતર ઇન્સ્પેક્ટરે
મહાદેવને પરીક્ષામાં બેસવા દીધો. જો ઇન્સ્પેક્ટરે મહાદેવ પ્રત્યે
માનવતા બતાવી ન હોત અને તેને પરીક્ષામાં બેસવા ન દીધો હોત;
તોપણું એને હરાઈ ગાયને પાકશી ઉભરાતા ઘેતરમાંથી હાંકી
કાઢ્યાનો સંતોષ થાત.

➤ મહાદેવ પરીક્ષામાં મોડો પડવાની ચિંતા છોડીને ગાયને
ખેતરમાંથી કાઢવાનો જે નિર્ણય લીધો તે મને સાચો લાગે છે,
કારણ કે મહાદેવમાં બીજાને થતું નુકસાન કહાની. પરોપકારનો
ગુણ છે. એના સદગુણથી તે જીવનની પરીક્ષામાં પાસ થયો છે.

(3) પાઠમાં ઉત્તર ગુજરાતની બોલીના કેટલાક શબ્દો છે. જે-તે વિસ્તારની બોલીમાં આવા શબ્દ પ્રયોગો હોય છે. તમારા વિસ્તારની બોલીના આવા શબ્દો શોધી કાઢો અને લખો.

► મારા વિસ્તારની કાઠિયાવાડી બોલીના કેટલાક શબ્દો :

'અટાણે' - અત્યારે;

'કેદુનાં' ક્યારનાંય;

'ગાગા' - દીકરા;

'નકુરું' - માત્ર;

'ઓરો' - પાસે;

'મોર્ય' - પહેલાં;

'લેળો' - સાથે;

'વીવા'- લગ્ન;

'કળશો - લોટો';

'કઈકુરું'- કર્યું,

'વયો રિયો' - જતો રહ્યો.

(4) નીચેના ફકરામાં વાક્ય બંધબેસતું થાય તેવા, પાઠમાં વપરાયેલા શબ્દો સિવાયના સમાનાથી શબ્દોનો ઉપયોગ કરી ફકરો ફરી લખો.

પણ પોતાનો શેઢો... ત્યાં જ એનો ... જીવ રડી ઉઠ્યો : “આ તો પેલાં ખુશાલમાનું ઘેતર આવ્યું ! એમને કોઈ હળ હંકનાર તો છે નહિ ને ગામમાંથી લોકોનાં હળ માંગીને આટલું ઘેતર વવરાવ્યું છે. એટલેથી... લાવી.. ખુશાલમાના ઘેતરમાં જ...? ને... મહાદેવ રડતો ગયો. માથા ઉપર આવવા કરતા... સામે જોતો ગયો ને... ગાયને.. ગયો.

► પણ પોતાનો શેઢો ઓળગ્યો ત્યાં જ એનો ભીડુ જીવ રડી ઉઠ્યો : “આ તો પેલાં ખુશાલમાનું ઘેતર આવ્યું ! એમને કોઈ હળ હંકનાર તો છે નહિ ને ગામમાંથી લોકોનાં હળ માંગીને આટલું ઘેતર વવરાવ્યું છે. એટલેથી નસાડી લાવી. કાઢી કાઢીને ખુશાલમાના ઘેતરમાં જ કાઢવી ? ને દયાળુ મહાદેવ રડતો ગયો. માથા ઉપર આવવા કરતા સૂર્ય સામે જોતો ગયો ને તગડી ગાયને મારતો ગયો.

□ આમ કરવાથી શો ફેર પડે છે ? તમને આ ફકરો ગમે છે ? કે પાઠમાં વપરાયેલા શબ્દોવાળો... ? શા માટે ? સરખામણી કરો.

1. આમ કરવાથી ભાષાની સુંદરતા ઓછી થઈ જાય છે.
2. પાઠમાં વપરાયેલા શબ્દોના સમાનાર્થી શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને લખેલો ફકરો મને નથી ગમતો.
3. મને પાઠમાં વપરાયેલા શબ્દોવાળો ફકરો ગમે છે, કારણ કે પાઠમાં વપરાયેલા શબ્દો અર્થ અને ભાવને સરળ, સચોટ તેમજ યોગ્ય રીતે રજૂ કરે છે.

(5) નીચેનો ફકરો વાંચો. વિરામચિહ્ન વિના તમને તે અધૂરો લાગે છે ? ઉચિત જગ્યાએ યોગ્ય વિરામચિહ્નો મૂકો અને ફરી વાંચો.

ગામ તરફ એણે નજર દોડાવી. દુર કોઈ માણસને જોયું. બૂમ પાડી કહેવા ગયો: ‘એ મારી માસીને ત્યાં કહેજો કે ગાય-વળી થયું: ‘ક્યારે ને ક્યારે હંકશે? એટલામાં તો કાપલો કાઢી નાખશે ને!'

મહાદેવે શંકા સામે દફતર ધર્યું, ‘લે ને શંકા. ગાયને હું હંકતો આવું. શંકાએ દફતર લીધું. યાદ આવ્યું: ‘તારે લ્યા પરીક્ષા છે ને-’

(6) આ પાઠમાં મહાદેવે ગાયને બીજા કોઈના ઘેતરમાં ન મૂકી અને છેક ગામ સુધી મૂકી આવ્યો એ તમને ગમ્યું ? શા માટે ?

➤ મહાદેવ ગાયને છેક ગામ સુધી મૂકી આવ્યો તે મને ગમ્યું, કારણ કે મહાદેવે ગાયને વચ્ચે જ ક્યાંક છોડી દીધી હોત, તો તે ફરીથી કોઈના ઘેતરમાં ધૂસીને પાકને નુકસાન કરત. મહાદેવે માનવતાભર્યું કામ કર્યું તેથી મને એનું કામ ગમ્યું.

(7) ઇન્સ્પેક્ટર સાહેબનો કયો ગુણ તમને ગમ્યો ? શા માટે ?

➢ ઇન્સ્પેક્ટર સાહેબે પરીક્ષાના સમય કરતાં, મહાદેવે જે માનવતાનું કામ કર્યું એને વિશેષ મહત્વ આપ્યું. મને ઇન્સ્પેક્ટર સાહેબનો માનવતાનો ગુણ ગમ્યો, કારણ કે જો અમલદારો ગુણવાન હશે તો તેમના હાથ નીચે કામ કરનારા કર્મચારીઓ પણ સારા બનશે.

(8) નીચેનાં વાક્યોને બદલે પાઠમાં વપરાયેલાં વાક્યો લખો.

➤ 1. દરરોજ સરળતાથી થતું કામ પ્રસંગ આવે ન થાય.

પાઠ : આડે દિવસે દોડે ને દશેરાએ ઘોડું ન દોડે !

➤ 2. જોઈએ છીએ, પરિણામ બહુ દૂર નથી.

પાઠ : જોઈએ છીએ, મામાનું ઘર કેટલે, દીવો બળે એટલે.

➤ 3. ગાય ઘેતરમાં પાકને ઘણું નુકસાન કરશે.

પાઠ : ગાય ઘેતરમાં કાપલો કાઢી નાખવાની !

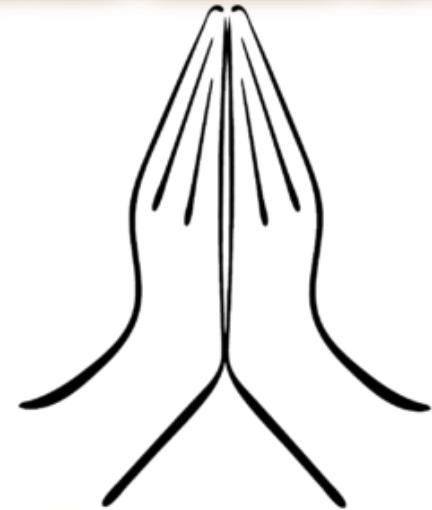
➤ 4. ગામની આબરૂ સચવાશે.

પાઠ : આપણા ગામનું નાક રહેશે.

2. નીચેના શબ્દો મોટેથી વાંચો.

- ✓ છઠું
- ✓ ઘોડું
- ✓ ઇન્સ્પેક્ટર
- ✓ ઉંબી
- ✓ શિષ્યવૃત્તિ
- ✓ ઘઉં

THANKS

FOR WATCHING